

**UNIVERSITATEA DE STAT DIN MOLDOVA
ȘCOALA DOCTORALĂ ȘTIINȚE UMANISTE ȘI ALE EDUCAȚIEI**

Cu titlu de manuscris

CZU: 81`38`42=00(043)

BANTEA MAGDALINA

SIMBOLUL SOMATIC:

**ASPECTE SEMANTICO-FUNCȚIONALE ȘI COMPARATE
(în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română)**

621.06 – TEORIA TEXTULUI, ANALIZA DISCURSULUI, STILISTICA

Rezumatul tezei de doctorat în filologie

CHIȘINĂU, 2023

Teza a fost elaborată în cadrul Școlii Doctorale Științe Umanistice
a Universității de Stat din Moldova.

Conducător științific:

HANGANU Aurelia, dr. hab., în filologie, conferențiar universitar

Componența Comisiei de doctorat:

Președinte – DRUȚĂ Inga, dr. hab. în filologie, conf. cercetător

Conducător de doctorat – HANGANU Aurelia, dr. hab. în filologie, conf. univ.

Referent 1 – MINCU Eugenua, dr. hab. în filologie, conf. univ.

Referent 2 – LACUSTA Elena, dr. în filologie, conf. univ.

Referent 3 – CEPRAGA Lucia – dr. în filologie, conf. univ.

Secretar științific – DEMENTIEVA Diana, dr. în filologie.

Susținerea va avea loc în data de 27.11.2023 la ora 14:00,

în ședința publică a Comisiei de doctorat din cadrul Școlii Doctorale Științe Umaniste și ale
Educației a Universității de Stat din Moldova, locația: sala 18, Universitatea de Stat din Moldova
(Chișinău, str. Academiei 3/2)

Teza de doctorat și rezumatul pot fi consultate la Biblioteca Națională a Republicii Moldova,
biblioteca Universității de Stat din Moldova și pe pagina web ANACEC (www.cnaa.md).

Rezumatul a fost expediat la data de _____

Autor:

Bantea Magdalina _____

Coordonator științific:

Hanganu Aurelia

doctor habilitat, profesor universitar _____

© BANTEA MAGDALINA - 2023

CUPRINS

1. REPERELE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII.....	4
2. CONȚINUTUL TEZEI.....	12
3. CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI.....	25
4. BIBLIOGRAFIE.....	28
5. LISTA PUBLICAȚIILOR LA TEMA TEZEI.....	31
6. ADNOTARE (în română, rusă, engleză)	33

REPERE CONCEPTUALE ALE CERCETĂRII

Actualitatea și importanța problemei abordate. *Paradigma structuralistă*, care a dominat o bună parte a secolului XX (în care filosofia a fost abordată prin prisma pozitivismului, psihologia – prin intermediul behaviorismului, sociologia a fost marcată de funcționalism, și lingvistica a fost studiată prin prisma semanticii funcționale), a devenit la un moment dat exhaustivă, fapt ce a generat transformarea acesteia în *paradigma antropocentristă*. Aceasta a condus la reconsiderarea anumitor fenomene și concepte lingvistice din perspectivă cognitivă, sociolingvistică, etnolingvistică și interculturală, spre crearea a noi spații de valorificare a informației în manieră pragmatică și constructivistă. Simbologia somatică, fiind tangentă cu mai multe științe precum: sociolingvistica, etnolingvistica, semiopragmatica, stilistica, hermeneutica, poetica, filosofia, psihologia, posedă un caracter dinamic și nu este absolută de transformare și extindere datorită modificărilor diacronice și sincronice care au loc în contexte istorice, culturale, interculturale și sociale, motiv pentru care a fost inițiat studiul contrastiv-comparativ al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* prin prisma elementelor constitutive.

Cercetarea proceselor mentale vizibile și invizibile care sunt exteriorizate atât verbal, cât și non-verbal, voluntar sau involuntar, reflectate de aspectele semantico-funcționale ale *simbolurilor somatice*, reprezintă scopul primordial al simbologiei somatice.

Actualitatea acestei teme este determinată de necesitatea de a identifica, distinge și elucidează aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* care sunt interpretate contrar rigorilor prestabilite de dicționare datorită dinamicității, relativității lingvistice, anumitor factori exteriori decizionali, care influențează valența și ponderea *simbolului somatic*, oferindu-i o imagine ambiguă și multidimensională. Sunt studiate detaliat: etimologia și parcursul istoric al conceptului *simbol* în abordare filosofică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivă, în care se analizează evoluția semantico-funcțională a *simbolului* și se delimitează dimensiunile conceptuale ale acestuia prin prisma definițiilor și tipologiilor ce vizează: individualizarea și încadrarea *simbolului*, și aspectele semantico-funcționale ale acestuia în viziunea savanților moderni și contemporani. Acest fapt ne motivează să deducem și să constituim: a) definiții ale *simbolului somatic*; b) modalitatea de formare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice somatice în circumstanțe sintagmatice și paradigmatică, în dimensiunile socioculturală și interculturală, astfel efectuând studiul contrastiv-comparativ și semantico-funcțional al *simbolului somatic*, în vederea facilitării individualizării acestuia în cadrul situațional.

Necesitatea acestui studiu este motivată de interesul de a cunoaște specificul semantico-funcțional al *simbolului somatic*, precum și natura complexă a fenomenului simbolic care presupune o exegeză multidimensională fiind centrul intereselor științifice comune mai multor

discipline: psihologia, filosofia, sociolingvistica, etnolingvistica, pragmasemantica, poetica, hermeneutica, estetica și literatura.

Elucidarea neclarităților și clarificarea conotațiilor simbolice prin prisma aspectelor semantico-funcționale, din perspectivele sociolingvistică și cognitivist-pragmatică, extinde spectrul viziunilor, îmbogățește sfera de cunoaștere și permite crearea unor concepții despre *simbolul somatic*: clare, bine definite, structurate, categorisite și tipizate, care atenuază rigurile prestabilite de dicționare și amplifică domeniul de cunoaștere.

Descrierea situației în domeniul de cercetare. În procesul investigativ al cercetării noastre științifice ne-au fost utile cercetările savanților: Hippocrates, Aristotel, Sf. Augustin, S. State, D. Cojanu, I. Guțu, G. Vignato, J. Tresidder, H. de Saint-Victor, F. Hegel, H. Morier, C. Pont-Humbert, Ph. Seringe, A. Nosedar, J. E. Cirlot, P. Ricoeur, E. Cassirer, N. Chomsky, E. Sapir, B. Whorf, I. Kant, K. Bühler, Tz. Todorov, P. Ricoeur, U. Eco, care ne-au indicat parcursul etimologic și filosofic al *simbolului*; F. de Saussure, D. Zemmour, L. Hjelmslev, H. Wald, T. Sebeok, T. Vianu, D. Mcquail, V. Vinogradov, E. Parpală-Afana, I. Coteanu, E. Coșeriu, F. de Saussure, J. Klinkenberg, Ch. Peirce, F. Rastier, A. Losev, E. Shelestyuk, E. Uzențova, I. Evseev, A. Graur, H. J. Sandkühler, I. Guțu, V. Lifari, D. Melenciuc, P. Miclău, M. Mancaș, G. Colțun, I. Condrea, L. Zbanț, G. Molinié, E. Granjon, E. Engelberg, B. Pottier, R. Jakobson, N. Corlăteanu, I. Melniciuc ne-au inspirat definițiile și caracteristicile *simbolului* din perspectivă lingvistică, sociolingvistică și literar-artistică; S. Freud, C. G. Jung, J. Jacobi, J. Chevalier, M. Eliade, N. Chomsky, R. Firth, L.W. Barsalou, A. Bernstein, D. Chandler, J. S. DeLoache, S. Goldin-Meadow & D. McNeill, G. Lakoff & M. Johnson, V. Lifari, I. Mathé, A. Newell, R. Ornstein, L. Talmy, A. Wierzbicka ne-au reliefat parcursul psiholingvistic și cognitivist-pragmatic al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în variate circumstanțe asociative. În evidențierea semnificațiilor și funcțiilor *simbolului somatic* sintagmatic și paradigmatic, ne-au fost folositoare studiile savanților: I. Guțu, G. Colțun, A. Birtalan, G. Cincilei, I. Evseev, A. Sobrero, E. Lăcustă, A. Gherasim, A. Reboul, J. Moeschler, L. Raciula, G. Gheorghe, F. Montreynaud, E. Gorunescu, A. Rey, J. Chevalier, V. Ilinca, I. Manoli și alții.

Scopul propus în această lucrare este de a reliefa specificul semantico-funcțional al *simbolurilor somatice* conceptuale, sintagmatice și paradigmatic, prin prisma mai multor subdiviziuni ale cunoașterii menționate în articolul *Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul poetic european*: **1.** cadrul structural al *simbolului somatic*: *simbol-concept*, *simbol-sintagmă*, *simbol-unitate frazeologică*, *simbol-enunț*, *simbol-imagine*, *simbol-text*, *simbol-intertext*, *simbol-paradigmă*; **2.** segmentul situațional al *simbolului* ce se referă la informația

deictică a elementului constitutiv; **3.** cadrul disciplinar al *simbolului* care vizează conceptualizarea *simbolului somatic* în diverse discipline; **4.** aspectul funcțional al *simbolului somatic* ce reprezintă rolul acestuia în cadrul situațional și se conformează cadrului statutar al *simbolului somatic*; **5.** cadrul componential al *simbolului somatic* ce vizează analiza semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor; **6.** segmentul formal care se referă la categoriile sistemice ale *simbolului somatic*: a) simplă/complexă, b) denotativă/conotativă, c) verbală/non-verbală, d) abstractă/concretă, e) pozitivă/negativă/neutră, f) individuală/universală **7.** cadrul de expresie al *simbolului somatic* ce reflectă stilul și modalitatea de exprimare a *simbolului somatic*; **8.** dimensiunea culturală a *simbolului somatic* ce vizează conceptualizarea sociolingvistică a acestuia în vederea individualizării imaginarului sociocultural; **9.** segmentul intercultural al *simbolului somatic* ce reflectă evidențele contrastiv-comparative ale acestuia la nivel intercultural care apar în urma exteriorizării semnificațiilor și a funcțiilor simbolice culturale (franceză, engleză, italiană, română) în vederea indentificării și încadrării *simbolului somatic* (universal (congenital/achiziționat)/individual (sociocultural/singular); **10.** subdiviziunea cognitivist-pragmatică a *simbolului somatic* ce evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice, în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului, prin prisma elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază și favorizează decodificarea semnificației simbolice; **11.** cadrul de intensitate a *simbolului somatic* care relevă evidența pragmasemantică a acestuia prin prisma constitutiv-situațională [14, p. 339], în vederea facilitării individualizării acestuia în diverse situații culturale și interculturale de comunicare.

Realizarea scopului a impus stabilirea următoarelor **obiective științifice**:

- să prezentăm cadrul evolutiv al *simbolului* din perspectivele: filosofică, antropologică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică;
- să reliefăm diferența dintre semn și *simbol*;
- să definim *simbolul somatic* în baza abordărilor științifice ale savanților;
- să identificăm aspectele semantice și funcționale ale *simbolului somatic* prin prisma elementelor constitutive;
- să precizăm identitatea *simbolului* în domeniile: biblic, parimic, lingvostilistic și sociolingvistic;
- să prezentăm și să comparăm frecvența *simbolurilor somatice* la nivel sintagmatic și paradigmatic în interacțiunea interculturală;

- să identificăm similaritățile și diferențele limbajului intercultural în circumstanțe frazeologico-somate;
- să specificăm impactul recepționării eronate a mesajului la nivel intercultural și să determinăm anumite consecințe ale acestuia;
- să calculăm statistici contrastiv-comparative cu privire la *simbolul somatic* și să analizăm rezultatele acestora;
- să generalizăm rezultatele tezei și să recomandăm direcții spre viitoare cercetări științifice.

Ipotezele cercetării:

1. *Simbolul somatic* este caracterizat de universalitate și diversitate semantico-funcțională în funcție de mai mulți factori care conturează semnificațiile și funcțiile *simbolului somatic*.
2. Același *simbol somatic* aflat în diferite circumstanțe asociative lingvistice (*simbol-concept*, *simbol-sintagmă*, *simbol-unitate frazeologică*, *simbol-enunț*, *simbol-imagie*, *simbol-text*, *simbol-hipertext*, *simbol-intertext*, *simbol-paradigmă*) asimilează aspecte semantico-funcționale diferențiate, conformate imaginarelor: sciocultural, cognitivist, pragmasemantic și lingvostilistic.
3. Funcțiile *simbolului somatic* ce reprezintă rolul acestuia în cadrul situațional-asociativ, se conformează cadrului statutar și disciplinar al *simbolului somatic*.
4. Cadrul componential al *simbolului somatic* ce vizează analiza semantică bazată pe descompunerea semnificațiilor manifestă atât universalitate, cât și diversitate interculturală prin prisma metaforei conceptuale achiziționate.
5. În interiorul diferitor tipuri de text, *simbolul somatic* exprimă pondere diferențiată.

Cercetarea aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română) impune următoarele metode de studiu:

Analiza **comparativ-istorică** a *simbolului* ne permite să urmărim evoluția noțiunii din perspectivă diacronică și sincronică pentru a clarifica și a delimita importanța acestuia în spațiul european, prin intermediul limbilor franceză, engleză, italiană și română.

Metoda **deducției** aplicată în procesul extragerii definițiilor *simbolului somatic* facilitează crearea definițiilor ce vizează nemijlocit *simbolul somatic*.

Metoda **inducției** utilizată în investigația dată reprezintă o formă de raționament care realizează trecerea de la particular la general, de la cultural la intercultural/universal, astfel

extinzând spectrul de acțiune de la *simbolul somatic* conceptual la *simbolul somatic* sintagmatic și paradigmatic.

Analiza **semasiologică** „science des significations” [18, p. 70] studiază *simbolul* prin prisma semnificațiilor sale.

Analiza **onomasiologică** „science des désignations” [Ibidem] studiază posibilitățile de exprimare a *simbolului*, pornind de la concept, într-o limbă sau în mai multe, dat fiind faptul că acesta, ca entitate translingvistică, este independent de structura limbilor.

Analiza **semică sau componentială** ne ajută să studiem conținutul semantic al *simbolului somatic* din punct de vedere lexicografic din diferite perspective și ponderea semantică a acestuia prin prisma elementelor constitutive la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Analiza dată este întemeiată pe corelația dintre hiperonime și hiponime, care ne ajută să determinăm câmpurile semantico-funcționale ale *simbolurilor somatice*.

Analiza **funcțională** a *simbolului somatic* reliefează rolul elementelor distinctive ale acestuia, prin prisma valențelor funcționale la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic; clarifică, distinge și ordonează aspectele funcționale ale *simbolului somatic*, în funcție de anumiți factori interiori și exteriori care conferă acestuia o dimensiune plurivalentă cu trăsături polifuncționale.

Analiza **distribuțională** este fondată pe conceptul de distribuție a anturajelor în care poate apărea *simbolul somatic* și servește pentru a stabili suma ocurențelor în care se atestă fiecare *simbol somatic*.

Analiza **contrastivă** a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului* în cadrul interacțiunilor interculturale, la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, evidențiază diversele posibilități de exteriorizare a semnificațiilor și a funcțiilor simbolice și stabilește autenticitatea *simbolului* la nivel de diverse culturi.

Metoda cognitivă studiază procesele de organizare mentală de identificare, asimilare, stocare și exteriorizare a informației prin prisma **lingvisticii cognitive**, care este orientată spre codarea și transformarea informației din perspectivă conceptual-pragmatică în vederea identificării aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.

Metoda statistică vizează fenomenul *simbol somatic* din punct de vedere cantitativ, cu scopul de a elabora legități care structurează și încadrează acest concept la nivel științific, sociocultural și intercultural.

Corpusul acestei cercetări a fost constituit dintr-o selecție de circa 3400 de unități conceptuale somatice, raportate la 11 *simboluri somatice*: *inimă, cap, păr, față, gură, limbă, nas,*

ochi, ureche, mână, picior. *Simbolurile somatice* au fost extrase, în baza criteriului frecvenței și a dificultății de interpretare contrastiv-comparativă, din: a) dicționarele de simbologie și explicative ale limbilor puse în discuție; b) *Psaltirea* și *Evangelhia Bibliei*; c) manualele și dicționarele parimice. Statutul predefinit convențional al *simbolurilor somatice* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic a permis aprecierea corectă, precisă și concludentă a aspectelor semantico-funcționale ale acestora în cadrul sociolingvistic și etnolingvistic, precum și stabilirea *simbolului somatic* pe axa valorică a imaginarului sociocultural și cognitivist-pragmatic. Expresiile frazeologice somatice și proverbele au reflectat în mod excelent originalitatea fiecărei culturi în parte, au distins diversitatea imaginarului sociocultural și au evidențiat universalitatea multifuncțională a *simbolului somatic* la nivel intercultural, fapt ce a facilitat elaborarea unui model de apreciere a multifuncționalității *simbolului somatic* din perspectivă culturologică, lingvostilistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în abordarea *simbolului somatic* din perspectiva filosofiei limbajului cognitivist-pragmatic în studiul contrastiv-comparativ care evidențiază numeroase posibilități de exteriorizare a semnificațiilor cognitivist-semantice ale *simbolului somatic* prin prisma aspectelor funcțional-pragmatice la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea stabilirii multifuncționalității *simbolului somatic* în cadrul interpretărilor: semantico-funcționale culturale și pluriculturale. Aceasta facilitează individualizarea similarităților și diferențelor cognitivist-pragmatice, sociolingvistice și etnolingvistice, permite alegerea unui cod semantico-funcțional eficient de comunicare interculturală prin prisma imaginarului sociocultural și previne recepționarea eronată a mesajului simbolic la nivel contrastiv-comparativ. Studiul științific identifică similaritățile și diferențele imaginarului sociocultural al acestor patru culturi, parcurge procesul de identificare, înțelegere, asimilare și efect al *simbolului somatic* prin prisma:

1. Statutului structural: a) concept-*simbol*; b) titlu-*simbol*; c) sintagmă-*simbol*; d) frazem-*simbol*; e) imagine-*simbol*; f) paradigmă-*simbol*.
2. Categoriilor sistemice: a) simplă/complexă; b) denotativă/conotativă; c) verbală/non-verbală; d) abstractă/concretă; e) pozitivă/negativă/neutră; f) gestuală activă/pasivă; g) universală/individuală; h) constructivă/distructivă; i) intensitate semantică atenuată/potrivită/accentuată; j) congenitală/achiziționată.
3. a) Componentei semice conceptuale reliefată de lexicografia *simbolului somatic*;
 b) componentei semice reflectată de „categoriile referențiale: dimensiune, culoare, formă, cantitate, calitate, funcționalitate, modalitate stare” [26, p. 59-63] identificate de filologul I. Guțu;

c) componenteii semice textuale sau de imagine, individualizată prin prisma elementelor constitutive circumstanțiale;

d) componenteii semice sintagmatice și paradigmatică care evidențiază suma ocurențelor în care se atestă *simbolul* de referință;

4. Funcțiilor:

a) *simbolului* conceptual: informativă, expresivă, orientativă, enantiosemică, cognitivă și pragmatică;

b) *simbolului* sintagmatic: sediul sentimentelor, stare de spirit, stare de afect emoțional, însușire umană, acțiune efectuată minuțios cu de-amănuntul, acțiune favorabilă, valoare deictică, valoare dimensională sau metrică, valoare delimitativă, valoare peiorativă, valoare apreciativă, rezultat al activității umane, fenomen social, noțiune abstractă ce ține de diferite aspecte ale existenței umane, categorie etică, estetică și filosofică, imagine/peisaj abstract sau concret, nume propriu, formă de relief, somatism, obiect, instrument sau unealtă, denumire de plantă sau animal, denumire de mâncare, corp străin, cantitate inexistentă, cantitate mare de obiecte;

c) *simbolului*-imagine prin prisma expresiilor stilistice: metonimie, sinecdocă, metaforă, aluzie, alegorie, personificare ș. a.;

d) *simbolului*-paradigmă care reliefează totalitatea funcțiilor pe care le poate întruni *simbolul somatic* de referință.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație

Studiul investigativ semantico-funcțional a identificat *simbolul somatic* prin prisma mai multor segmente ale cunoașterii și a demonstrat: 1) diversitatea simbolică somatică conceptuală, sintagmatică, paradigmatică și disciplinară evidențiată prin prisma conținuturilor semantice și funcționale de referință; 2) diversitatea simbolică somatică interculturală, evidențiată prin intermediul imaginarului sociocultural reflectat de metafora conceptuală individualizată, care constituie elementul de bază ce contribuie la decodarea semnificației simbolice. 3) universalitatea simbolică somatică generativă care reflectă evidențele simbolice cu ajutorul trăsăturilor înnăscute, comune tuturor națiunilor datorită structurii corpului omenesc.

Importanța teoretică a lucrării rezidă în următoarele:

- prezentarea cadrului evolutiv al *simbolului* din perspectivele: filosofică, antropologică, lingvistică, sociolingvistică și cognitivist-pragmatică;
- reliefaarea deosebiri dintre semn și *simbol*;
- definirea *simbolului somatic* în baza abordărilor științifice ale savanților;

- identificarea aspectelor semantice și funcționale ale *simbolului somatic* prin prisma elementelor constitutive;
- precizarea identității *simbolului* în domeniile: biblic, parimic, lingvostilistic și sociolingvistic;
- prezentarea și compararea frecvenței *simbolurilor somatice* la nivel sintagmatic și paradigmatic în interacțiunea interculturală;
- identificarea similarităților și deosebirilor limbajului intercultural în circumstanțe frazeologico-somatice;
- specificarea impactului recepționării eronate a mesajului la nivel intercultural și determinarea anumitor consecințe ale acestuia;
- calcularea statisticilor contrastiv-comparative cu privire la *simbolul somatic* și analiza rezultatelor acestora;
- generalizarea rezultatelor tezei și recomandarea direcțiilor spre viitoare cercetări științifice.

Rezultatele științifice principale înaintate spre susținere:

1. Aplicarea modelului metodologic-interpretativ de apreciere a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* contribuie la identificarea și încadrarea conceptuală a acestuia pe axele: cognitivist-pragmatică, sociolingvistică și etnolingvistică și constituie un avantaj în eficientizarea delimitării ponderii *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.
2. Dimensiunea disciplinară a *simbolului somatic* care vizează conceptualizarea dimensională a acestuia, ilustrează caracter universalizat, la nivel intercultural și imaginar sociocultural diferențiat, prin prisma obiectelor de studiu.
3. Segmentul intercultural al *simbolului somatic* ce reflectă evidențele contrastiv-comparative ale acestuia care apar în urma exteriorizării semnificațiilor și a funcțiilor simbolice culturale (franceză, engleză, italiană și română), identifică atât universalitatea simbolului somatic, cât și individualitatea acestuia, la nivel sociolingvistic din perspectivă cognitivist-pragmatică.
4. Subdiviziunea cultural-istorică a *simbolului somatic* manifestă pondere diferențiată la nivel intercultural, în funcție de transformările istorice care se atestă în diverse perioade.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării sunt determinate de abordările culturale și interculturale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic.

Aplicarea modelului metodologic-interpretativ de apreciere a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* contribuie la identificarea și încadrarea conceptuală a acestuia pe axele cognitivist-pragmatică, sociolingvistică și etnolingvistică și constituie un avantaj în eficientizarea delimitării ponderii *simbolului somatic* în cadrul cultural și intercultural.

Sumarul compartimentelor tezei. Teza conține următoarele compartimente: adnotare (în limbile română, engleză și rusă), introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografia din 203 titluri și 4 anexe.

Cuvinte cheie: *simbol*, *simbol somatic*, cadrul componential-semantic, funcții, segment situațional, *simbol somatic* frazeologic, imaginar sociocultural, cadrul contrastiv-comparativ, culturalitate, interculturalitate, universalitate, diversitate, multifuncționalitate.

CONȚINUTUL TEZEI

În **Introducere** este efectuată sinteza tezei, ce reflectă actualitatea și importanța problemei abordate, scopul și obiectivele științifice ale cercetării, metodologia investigativă care implică atât metodele analitice (calitative) cât și sintetice (cantitative), descrierea obiectului de studiu și a corpusului ce conține circa 3400 unități *simbolice somatice* raportate la 11 *simboluri* (*inimă, cap, păr, față, gură, limbă, nas, ochi, ureche, mână, picior*). Sunt prezentate succint: noutatea și originalitatea științifică a cercetării, problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație, semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării. De asemenea, sunt menționate aprobările rezultatelor cercetării, sumarul compartimentelor tezei și posibilitatea de implementare a rezultatelor științifice.

Capitolul 1, Simbolul: abordări filosofice, antropologice, lingvistice și cognitive, reprezintă cadrul evolutiv al *simbolului*, definițiile și tipologiile acestuia, în baza studiilor științifice ale cercetătorilor. Abordările filosofice, antropologice, lingvistice și cognitive ale savanților delimitează noțiunea *simbol* din punct de vedere conceptual prin prisma tipologiilor și a viziunilor acestora.

„Istoria originii *simbolului* evocă ideea de refacere a unității, de reintegrare, de validare a unei alianțe” [17, p.15], menționează D. Cojanu. Astfel, prima funcție a *simbolului* a desemnat reconstituirea unei unități, apropiind semele: [+reintegrare], [+recuperare] și [+alianță]. Spre exemplu, arhetipul valorii păcii de sorginte antică, găsește un cadru simbolic în porumbelul cu ramura de măslin care a ales casca zeului Marte (zeul războiului) pentru a se cuibări, astfel, prelungind starea de pace și împiedicând zeul să-și îndeplinească funcția. Constatăm faptul că

primele moduri de comunicare culturală sau interculturală erau cu ajutorul diferitor semne, care ulterior, prin convenție, deveneau *simboluri* ori semne simbolizatoare și erau utilizate în diferite relaționări. Așadar, noțiunea **simbol** reprezenta o conexiune a două dimensiuni, prin prisma anumitor seme comune, în vederea creării unei valori simbolice arhetipale, prin urmare sacrale, care reflectă semnificație universalizată.

Definițiile *simbolului* din perspectivă filosofică ale savanților: I. Kant, F. Hegel, E. Cassirer, P. Ricoeur, Tz. Todorov, H. Morier, U. Eco, S. Freud, J. Piaget, J. Chevalier, C.G. Jung, M. Eliade oferă vastitate interpretativă, contribuie la elucidarea imaginarului sociocultural, psiholingvistic și cognitivist-pragmatic prin prisma mai multor subdiviziuni ale cunoașterii, ce fixează poziția evolutiv-istorică a societății despre această noțiune.

Psihologul și filosoful elvețian J. Piaget (1896-1980) distinge două tipuri de *simboluri*: 1) **conștiente** (desenele simbolice prin care trebuie să fie înșelată cenzura); 2) **inconștiente** (conținutul cărora nu este cunoscut subiectului, care le folosește, de exemplu, în vis).

E. Fromm (1900-1980), psihanalist și filosof care a explorat interacțiunea dintre psihologie și societate, semnalează trei categorii de *simboluri*: „1. **convenționale**, 2. **accidentale** și 3. **universale**” [apud 27, p. 100], astfel atribuind *simbolul* accidental imaginarului individual și, respectiv, celelalte – imaginarului sociocultural.

Filosoful român și istoricul religiilor M. Eliade (1907-1986) distinge două categorii de *simboluri* raportate la fenomenul dogmatic și cultic [22, p. 9]: 1. *simbolul sacru*, evidențiat prin prisma elementelor dogmatice, convenționale, și 2. *simbolul profan* care face referință la *simbolurile*: laice, convenționale și non-convenționale, adoptate în urma unui studiu cognitivist-pragmatic a elementelor constitutive simbolice. Astfel, prima categorie de *simboluri*, desemnează *simbolul* cultic, religios, care apropiază evidențe istorice, raportate la cunoașterea lumii, în timp ce a doua categorie de *simbol* se referă la *simbolul* intuitiv, adoptat prin prisma elementelor semantico-funcționale ale acestuia.

Multiaspectualitatea, multidimensiunea și multifuncționalitatea *simbolului* impune un studiu amplu și complex în multe științe, care consideră această noțiune drept **un element de referință**, pentru a constitui, îngloba sau generaliza anumite: concepte, idei sau statistici.

Una dintre subdiviziunile antropologiei culturale este **antropologia simbolică**, care studiază și interpretează semnificațiile complexe ale *simbolurilor* la nivel social, cultural și intercultural. Bazele antropologiei simbolice sunt constituite din principiile aristotelice, care reflectă rolul metaforei socioculturale în reprezentările simbolice. „Evidențierea *simbolurilor* culturale exprimate la nivelul actului concret al vorbirii, sunt în măsură să oglindească valori și coordonate socioculturale specifice” [30, p. 46] menționează cercetătoarea V. Negrea. Spre

exemplu, *simbolul* cultural al salutului se reflectă prin prisma mai multor elemente distinctive, în diverse culturi, în diferite perioade istorice și în diverse stiluri de vorbire. Așadar, înțelegem că **simbologia somatică socioculturală** este esențială în formarea societății și a personalității indivizilor, astfel, facilitând contactul, comunicarea și întrepătrunderea culturilor.

Cercetătorii moderni și contemporani precum J. Gumpertz, D. Hymes, I. Condrea, P. Bourdieu, E. Coșeriu, U. Eco, T. Vianu, A. Losev, L. Hjelmslev, F. de Saussure, Ch. S. Peirce, F. Rastier, B. Pottier sau J. M. Klinkenberg explorează aspecte ideologice, socioculturale, lingvistice ale societății și modul în care *simbolul* se reflectă prin prisma limbii ca fenomen social, caracterului său etnic, reprezentărilor și esenței sociale, imaginarului sociocultural și conceptualizării cognitivist-pragmatice.

Esteticianul, istoricul și criticul literar român T. Vianu (1898-1964) delimitează *simbolurile* în **lingvistice** și **artistice**: „*Simbolurile* lingvistice semnifică o noțiune precisă și au, prin urmare, o perspectivă închisă și limitată, pe când *simbolurile* artei au o perspectivă deschisă și nelimitată, după cum o dovedește viața lor istorică și posibilitatea variatei lor receptări în diferite epoci succesive” [33, p. 81]. Astfel, asemuim *simbolurile* lingvistice cu cele operaționale sau sistemice, pentru că sunt stipulate de o anumită convenție și indică un număr limitat de seme, în schimb, *simbolurile* artistice sau poetice pot fi recepționate de fiecare interlocutor prin prisma cunoștințelor pe care le posedă cu privire la acest termen. Prin urmare, *simbolurile* pot fi exprimate sub o formă: denotativă sau conotativă, individualizată sau tradițională, condiționată de anumite aspecte impuse de etnie, limbaj, disciplină sau categorie socială.

Cercetătorii contemporani cu predilecție literar-artistică, disting mai multe tipuri de **simbol poetic**: 1. *Simbolurile biblice* ocupă un loc important în simbologie, datorită faptului că toți scriitorii au recurs la motive biblice pentru a-și exprima gândurile. Acestea pot fi atât convenționale cât și arbitrar-motivate. 2. „*Simbolurile mitologice* sau livești, spre deosebire de *simbolurile* biblice și religioase, nu mai au sens (parțial) unitar, căci semnificația fiecăruia se situează în strictă dependență față de sensul și trăsăturile primare ale figurii, întâmplării ori situației mitologice evocate; predomină, evident, câmpul semantic al „lumilor și civilizațiilor dispărute” [28, p. 61, 162]. 3. *Simbolurile folclorice* reprezintă imaginea socioculturală a etniei reflectată prin prisma cutumelor tradiționale, riturilor și a credințelor.

Simbolul reprezintă o noțiune convențională în toate limbile, și nu una arbitrară precum este *semnul*, așadar, semnificația de *semn* atribuită *simbolului* în dicționarele lexicografice este una figurată. Așa-numitul *semn*, de fapt, reprezintă un *semn al semnului*, în viziunea lingviștilor V. Vinogradov, A. Losev și O. Necrasova [apud 26, p. 51], *cod al codului* [4, p. 224], în viziunea cercetătorului U. Eco, *semn dublat*, în concepția savantei E. Parpală-Afana [31, p. 70], din care

este exclusă arbitraritatea, acesta fiind sub egida unei convenții ce se poate manifesta în mod izolat, spre deosebire de *semn* care, chiar dacă este adoptat arbitrar, apare într-un sistem lingvistic funcțional și bine structurat, în care semnele corelează reciproc și sunt interdependente. Așadar, atât *simbolul* cât și *semnul* urmează principiile unei convenții, în timp ce *simbolul* se supune unui sistem convențional de suprafață, arbitrarul acestuia fiind vizibil în adâncime, *semnul* care apare la suprafață drept unul arbitrar, activează într-un sistem convențional bine organizat.

Fondatorul școlii de etnologie, renumitul antropolog E. Sapir (1884-1939) „a adus în discuție problema raporturilor dintre limbă și gândire, insistă asupra legăturii indisolubile dintre aceste două fenomene și evidențiază rolul limbii în formarea și cristalizarea ideilor: instrumentul face posibil produsul, iar produsul perfecționează instrumentul” [25, p. 163]. Prin urmare, limba și gândirea sunt interdependente, gândirea reprezintă mecanismul important care furnizează expresia prin prisma limbii și limba, la rândul ei, contribuie la perfecționarea gândirii.

„Modelele cognitive sunt folosite din raționamente referențiale sau metonimice” subliniază savantul G. Lakoff [5, p. 13]. În acest context putem asemui modelele cognitive cu modelele sau codurile simbolice, care se formează în virtutea unei corespondențe referențiale și pragmatice.

Potrivit semioticianului D. Chandler (1952) „Convenția codurilor reprezintă o dimensiune socială în semiotică. Codurile nu reprezintă simple *convenții* de comunicare dar mai degrabă niște sisteme procedurale ale convențiilor care operează în anumite domenii” [2, p. 149]. Astfel, codul reprezintă un set de practici familiare pentru utilizatorii care activează în cadrul vieții sociale și societatea însăși depinde de existența așa numitor sisteme semnificative simbolice. Spre exemplu, *simbolul* operațional **P** în diferite discipline va fi identificat diferit:

- a. perspectivă lingvistică: literă majusculă interpretată divers în alfabetele latin și chirilic;
- b. perspectivă matematică: perimetru;
- c. perspectivă chimică: fosfor;
- d. perspectivă administrativă: parcare.

Vorbind de simbologia gestuală identificăm, de asemenea, numeroase diferențe, atât la nivel interdisciplinar (în sportul subacvatic mâinile încrucișate situate la nivelul pieptului simbolizează [-disconfort], în timp ce același gest în simbologia religiei cultice simbolizează [+ semnul crucii] și [+supunere] pe care creștinii îl adoptă la împărtășanie), cât și la nivel intercultural (contactul vizual este binevenit în culturile romanice în timpul unei comunicări, în timp ce culturile asiatice evită privirea reciprocă în timpul convorbirilor). Astfel, concludem că știința despre simbologie întrunește, la rândul ei, un set de coduri prestabilite, reprezentate de anumite: culturi, generații, religii, genuri, niveluri sociale, discipline, cărora se conformează.

Știința care studiază *simbolul* în general și respectiv *simbolul somatic* este o știință relativ nouă, prin urmare, diviziunea *simbolului somatic* a fost abordată de savanți în mod superficial. Așadar, am aplicat metoda deducției în definirea acestui tip de *simbol* folosind definițiile *simbolului* în general, oferite de savanții filosofi, antropologi, lingviști, sociolingviști, cognitiști și psiholingviști precum: Hippocrates, P. Ricoeur, H. Morier, B. Pottier, C. Cardia, U. Eco, I. Coteanu, E. Parpală-Afana, I. Guțu, M. Mancaș, E. Coșeriu, Ch. Peirce, R. Firth, R. Wellek și A. Warren, C.G. Jung, J. Chevalier și am ajuns la concluzia că procesul evolutiv de transfigurare și interpretare a *simbolului somatic* sociocultural este continuu, imaginările: etnolingvistic, sociolingvistic și cognitivist-pragmatic contribuind cu aportul său la amplificarea sau simplificarea semnificațiilor și funcțiilor constitutive ale acestuia.

În considerarea noastră, din perspectivă psiholingvistică, ***simbolul somatic*** reprezintă o imagine complexă, care întrunește în sine cel puțin cinci constituenți somatici raportați la: 1. cadrul obiectual care reflectă imaginea somatică formală simbolică; 2. segmentul conceptual-semantic ce vizează expresia conținuturilor semantice somatice; 3. dimensiunea vizual-deictică care se referă la imaginea situațională a elementelor somatice constitutive; 4. cadrul chinesteziac care încadrează gestualitatea pasivă sau activă; și 5. cadrul prosodic ce se referă la elementele acustice ale *simbolului somatic*.

Examinând ideologiile cercetătorilor contemporani: N. Corlăteanu și I. Melniciuc [16, p. 42-44], V. Bahnaru [15, p. 121-122], S. Maznic [29, p. 101-103], U. Eco [4, p. 237], L.W. Barsalou [1, p. 583-588] cu privire la evoluția semantică a semnului lingvistic și caracteristicile cognitivist-pragmatice ale *simbolului*, constatăm că procedeele de evoluție semantică a *simbolurilor* somatice sunt asemănătoare cu tendințele de evoluție semantică a semnului lingvistic, aici fiind reinterpretate anumite seme dominante, în scopul obținerii semnificațiilor simbolice. În acest sens elaborăm o abordare similară în **evoluția semantică a *simbolului somatic***, care se manifestă prin mai multe tehnici de formare (extindere, restrângere, descensiune, ascensiune, învechire, polarizare semantică, înlocuire, conceptualizare diferită, universalizare). Este de menționat faptul că evoluția *simbolului somatic* este efectuată în baza sociolingvisticii variaționiste potrivit concepției cercetătorilor C. Frîncu și Ch. Touratier [23, p. 114], [11, p. 68-69] și a lingvisticii funcționale potrivit lingvistului E. Coșeriu [21, p. 263-274]: „variația diacronică (e. g. limba veche a cronicarilor este diferită față de cea de azi), variația diatopică (variantele spațiale și regionale, e. g. dialecte, graiuri), variația diastratică (variante lingvistice determinate de vârstă, ocupație, nivel de studii), variație diafazică (variante ce corespund diverselor stiluri de vorbire) potrivit lingvistei I. Condrea [19, p. 37-38].

Astfel, conchidem că simbologia este o entitate pluridisciplinară, ce întrunește în sine un set de convenții arhetipale, generate și reprezentate de anumite culturi, generații, religii, genuri, niveluri sociale, cărora se conformează. *Simbolurile* constituie amprenta fiecărei epoci în parte și contribuie la elucidarea imaginarului sociocultural potrivit tradițiilor și credințelor, care fixează poziția evolutiv-istorică a societății și încadrează standardele specifice ale acelei epoci în lumina gândirii pragmatice.

Capitolul 2, Modalități de formare a funcțiilor și semnificațiilor simbolice somatice în circumstanțe sintagmatice și paradigmatică în limbile franceză, engleză, italiană și română, stabilește criteriile de apreciere, identificare și încadrare a *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Acesta reflectă funcțiile *simbolului somatic* în baza dicționarelor și a interpretărilor savanților moderni, funcțiile *simbolului somatic* textual în raport cu funcțiile limbii, aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul biblic și în textul parimic și aspectele lingvostilistice comparate ale funcționării *simbolului somatic*. Concluziile capitolului prezintă identitatea *simbolului somatic* în dimensiunile: semiotică, literar-artistică, stilistică, pragmatică și cognitivă și identifică aspectele semantico-funcționale ale acestuia prin prisma elementelor constitutive.

Problema științifică a capitolului constă în necesitatea de a elucida specificul funcțional al *simbolului somatic* noțional sau la nivel de concept, în baza dicționarelor și a interpretărilor savanților, spre a identifica gradul de universalitate-diversitate în raport cu funcțiile *simbolului somatic* sintagmatic, frazeologic, textual și paradigmatic.

Encyclopaedia Universalis oferă trei relevanțe funcționale ale *simbolului*: „*Simbolul* arată, unește și direcționează” [35, p. 1]. Constatăm că rolul *simbolului somatic* în circumstanțe conceptuale este: 1) de a dezvălui anumite valori abstracte, vicii, virtuții, puteri, prin prisma elementelor sale constitutive somatice; 2) de a uni două sau mai multe dimensiuni, care apropiază anumite caracteristici comune somatice; și 3) de a direcționa interlocutorul prin intermediul cadrului situațional, ce indică informația deictică a elementului structural somatic. „Diferite forme și niveluri ale experienței și relației cu realitatea (sacră și profană) sunt legate de conceptele de simbol, semn și imagine. Funcția *simbolului* este de a reprezenta o realitate sau un adevăr și de a le dezvălui fie instantaneu, fie treptat. *Simbolul* este uneori identificat cu realitatea pe care o reprezintă și alteori privit ca o transparență pură a acestuia” [36, p. 1]. Așadar, remarcăm faptul că funcția primordială a *simbolului somatic* este de a dezvălui, fie momentan, fie treptat, o realitate, prin intermediul aspectelor sale referențiale somatice.

Savanții cognitiști: W. Heinz și K. Bernard, adepții etnologului R. Firth susțin că „*Simbolurile* pot fi formate și utilizate în construcția cognitivă a lumii umane, deoarece acestea

sunt entități care constituie funcția de *reprezentare*. Folosim *simbolul* în două sensuri: a) în evidențierea unei fuziuni sau indisolubilități a formei și a sensului; b) în desemnarea unui model sau a unei configurații într-un mediu (sunete, linii, mișcări ale corpului etc.), acesta fiind luat în calitate de conținut” [12, p. 13-15]. Prin urmare, în cazul nostru, *simbolul somatic* contribuie activ la procesul de memorare și stocare a informației, prin prisma reprezentării pe care o poartă. Mai mult, acesta reliefează conexiunea semnificatului cu semnificantul prin intermediul câtorva caracteristici importante perceptibile, care sunt stocate în construcția cognitivă umană și pot asimila o nouă distincție-model, denumită *simbol somatic*.

În acest context, ne alăturăm concepției savantului J. S. DeLoache, care susține că „*Simbolul este intenționat*” [3, p. 67]. Înțelegem deci că *simbolul somatic* reprezintă intenționat *ceva*, prin intermediul unor caracteristici somatice. Intenția umană de a reprezenta o entitate prin prisma alteia, este concludentă în stabilirea unei relații simbolice. Un *simbol* apare din necesitatea de a reprezenta o imagine tipizată și structurată din mai multe elemente constitutive. Conchidem că *simbolul* perceptual somatic este plurivalent și necesită organizarea mai multor componente cognitive pentru a fi utilizat.

O altă sursă de contorizare funcțională a *simbolului* ne oferă 5 funcții principale [37, p. 1] (semiotică, revelatoare, universalistă, transformatoare și magică) raportate la caracteristicile semantice pregnante și la factorii exteriori ai acestuia (cadru structural, segmentul situațional, segmentul cultural, cadrul intercultural, cadrul cognitiv-pragmatic), care direcționează integrarea noțională, astfel atribuindu-i o încadrare simbolică multifuncțională.

Investigarea *simbolului somatic* textual impune mai multe niveluri de analiză, astfel, acesta este cercetat de semioticianul I. Guțu [26, p. 95-125] pretextual, (intra) textual, contextual, intertextual, supratextual și asimilează următoarele funcții: denominativă, delimitativă, orientativă, enantiosemică, informativă, expresivă, pragmatică și contrastivă.

Cartea Cărților reprezintă temelia modalității de redare a gândurilor, ideilor, conceptelor, reprezentărilor umane din cele mai vechi timpuri și până în prezent. „Cartea religioasă a fost întotdeauna unul dintre pilonii de bază ai culturii oricărui popor, prin ea au căpătat valoare și perenitate, limba, spiritualitatea, frumosul și adevărul” [20, p. 142] subliniază savanta I. Condrea. Așadar, zicerile, povețele, învățăturile *Cărții Divine* nu au încetat să ne frapeze cu clarviziune și înțelepciune rămânând actuale de-a lungul mileniilor, fapt recunoscut de savanți și cercetători: „*De l'abondance du coeur la bouche parle*” (fr.) [6, p. 37]/ „*Căci din prisosul inimii grăiește gura*” (ro.) [38, p. 1111]/ *Dall'abbondanza del cuore parla la bocca* (it.) [32, p. 898]/ *From the abundance of the heart, the mouth speaks* (engl.) [39, p. 1]. Observăm că proverbul biblic este reprezentat de două *simboluri somatice*: a) *inima* fiind recipientul-cauzator, în care

sunt acumulate gândurile și trăirile sufletești ale omului, asimilează funcție de termeni somatici [+/-creier] și [+/-gură] simbolizând: [+rațiune], [+cogniție], [+înțelepciune], [+/-sentiment], [+/-emoție] și [+/-experiență]; b) *gura* reprezintă rezultatul sau efectul cauzatorului și însușește aceleași seme simbolizatoare ale *inimii* cu funcție informativă.

Analizând câteva din semnificațiile *simbolurilor* somatice din Evanghelie, concludem faptul că circumstanțele în care este utilizat *simbolul somatic* sunt decisive, mai mult, somatisme asimilează ponderea, conotația și caracteristicile referentului. Scrierile biblice poartă caracter universal, în orice limbă nu le-am citi, și rămân impregnate în eternitate în ciuda timpului efemer și al naturii schimbătoare.

Simbologia unei culturi este reprezentată de tezaurul parimic al acesteia prin care poporul își evidențiază tradițiile, obiceiurile și înțelepciunea gândurilor, exprimată prin *simbolurile* extrase din: expresii frazeologice, maxime, zicători și proverbe.

Spre exemplu, în setul de proverbe: „*Chi sa, ha dieci occhi, chi non sa, e cieco affatto* (it.)/ *Qui art a partout part a* (fr.)/ *Cine știe carte are patru ochi* (și nouă minți)/ *Doi ochi văd mai bine decât unul* (ro.)” [24, p. 82]/ „*Have an eye for something*” (engl.) [34, p. 520], *simbolul somatic ochi*, aparține realității umane, comportă mai multe funcții cu conotație pozitivă (denominativă, informativă, expresivă) și este dedublat de: 1. metonimie care reflectă raport de contiguitate în care concretul (ochi) desemnează abstractul (viziune), 2. sinecdocă fiind desemnată drept o varietate a metonimiei, în care particularul/ hiponimul: ochi, desemnează generalul/ hiperonimul: cap/capete/persoane, 3. hiperbolă care constă în exagerarea informației, 4. metaforă în care *ochii* simbolizează [+clarviziune], [+înțelepciune], [+inteligență], [+deșteptăciune]. În secvența textuală dată, funcția denominativă reprezintă *simbolul somatic ochi* într-o manieră atât explicită cât și implicită, organul vizual apropiind dublă calitate: a) aspect denotativ-vedere proprie; b) aspect conotativ-[+clarviziune], [+judecată], [+apreciere], [+distingere] și [+considerare]. Funcția expresivă apropiază caracter dinamic și este realizată prin intermediul nivelului de intenție și apreciere pe axa valorică interculturală.

În viziunea cercetătorilor, comunicarea gestuală sau non-verbală, atât scrisă cât și orală, reprezintă circa 60% din interacțiunile cotidiene, fapt ce atestă *simbolul somatic* drept unul din pârgurile cele mai importante în comunicarea chinesteziacă.

„Gesturile sunt la fel de elocvente ca frazele și discursurile, iar erorile gestuale au consecințe interpersonale sau instituționale la fel de grave precum erorile lingvistice, pentru că gestualitatea configurează identitatea individului, optimizând sau distorsionând comunicarea” [8, p. 2]. Astfel, *simbolurile* gestuale reprezintă o parte integrantă a oricărui discurs și identificarea corectă a acestora facilitează numeroase interacțiuni: de nivel disciplinar, cultural,

social, interdisciplinar și intercultural. „În construcția semnificatului, un rol foarte important îl poartă totalitatea elementelor paralingvistice (intonația, viteza, pauzele etc.) și gestuale care însoțesc (și în cazul gesturilor, uneori substituie) realizările lingvistice, în interacțiunile *față în față*” [9, p. 428]. Prin urmare, *simbolul* non-verbal constituie un cumul de aspecte particularizante care-l poziționează pe o axă constitutiv-valorică a acceptabilității. Spre exemplu „contactul dintre mâini simbolizează un schimb de natură afectivă” [10, p. 194], menționează cercetătoarea D. Shandrovski. Un discurs însoțit de o voce calmă, intonată, la o viteză potrivită și cu pauzele de rigoare, cu certitudine sensibilizează orice public și simbolizează [+echilibru], [+perspicacitate], [+dezinvoltură] și [+dexteritate]. Conchidem că particularitățile chinestezice și paralingvistice simbolice contribuie la eficientizarea expresiei verbale prin intermediul expresiei non-verbale, acestea fiind adesea interdependente și reciproce.

Stilurile verbale reprezintă generatoare importante în extinderea sau suprimarea *simbolului somatic* și figurile stilistice constituie pârghii semnificative la reîntregirea sistemului lingvostilistic. Acest fapt ne-a motivat să studiem aprofundat transfigurarea simbolică în abordare stilistică și să demonstrăm că *simbolul somatic* reprezintă o figură complexă, pentru calitatea de a substitui orice figură de stil, de a include în sine mai mulți tropi concomitent și de a coexista în mai multe dimensiuni, fapt pentru care poate fi denumit entitate pluridimensională.

Analizând corelația *simbolului somatic* cu expresia stilizată, am extras următoarele concluzii:

1. *Simbolului somatic* i se poate atribui calitatea de figură microstructurală pentru abilitatea de a fi exprimat pe segmente textuale scurte precum: lexem, sintagmă, unitate frazeologică; și de a coincide cu figurile microstructurale (sinecdoca, metonimia, metafora etc.).
2. *Simbolul somatic* poate fi denumit figură macrostructurală pentru însușirea de a fi relevant pe arii textuale extinse: frază, paragraf, text, hipertext, paradigmă; și de a coincide cu figurile macrostructurale precum: alegoria, imaginea, aluzia, ironia etc.
3. *Simbolul somatic* poate fi denumit figura ierarhic superioară sau macrofigură stilistică pentru calitatea de a acumula și apropria în același timp mai multe figuri de stil și numeroase semnificații.
4. *Simbolul somatic* reprezintă o figură pluridimensională datorită abilității de a reprezenta mai multe dimensiuni sau științe precum: semiotica, pragmatica, sociologia, culturologia, hermeneutica, filosofia etc.
5. Orice figură de stil poate deveni un *simbol* însă nu orice *simbol* desemnează o anumită figură de stil pentru faptul că *simbolul* reprezintă un concept pluridimensional.

6. Orice figură de stil devine un cod în interpretare stilistică și aceeași figură de stil devine *simbol* în interpretare pragmatic-cognitivistă.

În urma analizei contrastiv-comparative a textului parimic, putem trage următoarele concluzii: într-o mare proporție, la nivelul componentelor semantice și chiar lexicali, cele patru limbi comportă un imaginar sociocultural similar care evidențiază aceleași *simboluri somatice* exprimate prin expresii pragmasemantice asemănătoare, fapt ce demonstrează universalitatea cognitivist-pragmatică umană bazată pe efectele înnăscute ale somatismelor. În unele cazuri, remarcăm totuși, diversitatea gândirii direcționate prin intermediul *simbolurilor somatice* integrate în unitățile frazeologice sau aforisme, datorată: 1) imaginariului sociocultural, 2) realității înconjurătoare, 3) diversității expresiei codului simbolic, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta favorizând decodarea semnificației simbolice.

Capitolul 3, Particularități semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în unități sintagmatice, la nivel paradigmatic (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română), oglindește calitatea multiaspectuală a *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic prin evidențierea pluralității semantice și funcționale ale acestuia; distinge caracterul individual al *simbolului somatic* frazeologic în context cultural și intercultural, oferă statistici de frecvență ale acestuia și stabilește similaritățile și diferențele limbajului intercultural; specifică impactul recepționării eronate a mesajului la nivel multicultural delimitând consecințele acestuia și conturează importanța *simbolului somatic* pe axa valorică a imaginariului sociocultural și a filosofiei limbajului cognitivist-pragmatic, prin prisma aspectelor semantico-funcționale ale acestuia. Ulterior sunt calculate și analizate statistici contrastiv-comparative care vizează *simbolul somatic* frazeologic.

Orice concept simbolic, prin prisma multifuncționalității și a calității de arhetip se confruntă cu plurisemantismul, fapt atestat de cercetătorii: G. Cincilei, E. Olshanschy, I. Evseev, J. Chevalier, I. Guțu și alții. Polivalența *simbolului* rezultă din pluralitatea dimensională care se întrepătrunde cu imaginarele: 1) sociocultural, 2) lingvistic și 3) cognitivist-pragmatic în cadrul conceptual al *simbolului*, spre crearea acestuia. Este oportun să menționăm că mecanismul de formare a *simbolului somatic*, se bazează pe caracteristicile dominante ale *simbolului*: culoare, conținut, cantitate, calitate, formă, număr, structură, denumite de savantul I. Guțu *categoriile referențiale simbolizatoare*.

În urma analizei *simbolului somatic* în situații asociative referențiale, conchidem că acesta asimilează calități: polisemantice, enantiosemantice și polienantiosemantice, însușirile respective fiind datorate multiaspectualității și multiculturalității *simbolului*, prin prisma mai multor factori

decisivi, ce vizează structura realității înconjurătoare, imaginarul sociocultural și abordarea cognitivist-pragmatică a *simbolului* la nivelurile: conceptual, sintagmatic și paradigmatic.

În temeiul mai multor clasificări ce se referă la funcțiile *simbolului somatic*, elaborate de cercetătorii științifici precum: V. Lifari, A. Bîrtalan, G. Colțun, I. Guțu, I. Evseev și alții, am structurat o compilație a **funcțiilor și semnificațiilor simbolului somatic la nivel sintagmatic**, care vizează limbile română, engleză, franceză și italiană [13, p. 52-56]:

1. Sediul sentimentelor, 2. Stare de spirit, 3. Stare de afect emoțional, 4. Stări de afect emoțional cu spirit contradictoriu, 5. Caracter și comportament/însușire umană, 6. Acțiune efectuată minuțios, cu de-amănuntul, 7. Acțiune favorabilă, 8. Valoare deictică, 9. Valoare dimensională sau metrică, 10. Valoare delimitativă, 11. Valoare peiorativă, 12. Valoare apreciativă, 13. Rezultat al activității umane, 14. Fenomen social, 15. Noțiune abstractă ce vizează diferite aspecte ale existenței umane, 16. Categorie Etică Estetică și Filosofică, 17. Imagine/peisaj abstract sau concret, 18. Nume propriu, 19. Formă de relief, 20. Termen somatic, 21. Ființă umană, 22. Obiect, instrument, unealtă, 23. Denumire de plantă sau animal (părți), 24. Denumire de mâncare, 25. Corp străin, 26. Cantitate inexistentă, 27. Cantitate mare de obiecte.

Simbolurile integrate în unitățile frazeologice somatice efectuează o conexiune între lumea abstractă și cea reală, în vederea obținerii unui gând, unei idei, unei concepții exprimate cu ajutorul metaforei conceptuale, creată de imaginarul sociocultural. Orice limbă posedă propria individualitate, propriile caracteristici, propriile tradiții și o cultură deosebită chiar dacă aparent există grupuri de limbi similare în exprimare, în judecată sau morală. Prin urmare, coincidența expresiilor frazeologice, pentru a exprima un anumit *simbol* în diferite culturi, este relativă datorită diversității imaginarelor socioculturale. Mai mult, diversitatea conceptuală multiculturală atestă priorități și predilecții diferite, astfel, *simboluri* diferite. Acest fapt ne-a motivat să efectuăm o analiză semantico-funcțională a *simbolului somatic* frazeologic, care vizează limbile română, engleză, franceză și italiană. Fiecare cultură posedă un spectru larg de unități frazeologice somatice, însă, ne-a fost utilă o preselectie de **11 simboluri somatice** întâlnite în frazeologismele somatice, care au fost studiate analitic și sintetic.

Așadar, *simbolul somatic* frazeologic îmbină experiența individual achiziționată cu metafora cultural dominantă, parcurge procesul de lexicalizare și asimilează semnificația abstractizată a imaginarului sociocultural.

În urma analizei contrastiv-comparative a 11 *simboluri somatice*, individualizate în **3406** de **unități conceptuale, sintagmatice și frazeologice**, aparținătoare culturilor studiate, dintre care: **595** de unități lingvistice franceze, **600** de expresii engleze, **597** de unități lingvistice italiene și **1614** unități somatice românești, ajungem la concluzia că fiecare imaginar

sociocultural asimilează distincții potrivit specificului cultural prezent. Faptul că limbile franceză, engleză și italiană sunt limbi de circulație europeană atestă un nivel diacronic similar al acestora. Cu alte cuvinte, conceptualizarea cognitivist-pragmatică a imaginarelor socioculturale francez-englez-italian este mai asemănătoare decât, spre exemplu, metaforele conceptuale ale culturilor franceză-română. Limba română este mult mai analitică în gândire și exprimare și denotă predilecții similare în simbolizare, de multe ori, cu limba italiană, fapt exemplificat în expresiile acestui subcapitol. Numărul de unități somatice în vocabularul românesc depășește cu mult numărul de unități somatice din celelalte limbi analizate, fapt ce ne motivează să considerăm că, potrivit axei valorico-diacronice, cultura românească asimilează un nivel diferit, mai puțin avansat față de celelalte culturi puse în discuție. Astfel, concludem că unul dintre factorii importanți care contribuie la similaritatea simbolizării interculturale este nivelul diacronic asemănător al limbilor, indiferent de apartenența la același grup de limbi.

Tabelul 1.1. Calitatea procentuală a 11 simboluri analizate reliefată în frazeologisme

Calitate/cultură	Fr.	Engl.	It.	Ro.	Valori unice
[-]	27%	30%	33%	34%	31%
[+]	20%	28%	19%	14%	20%
[-/+]	53%	42%	48%	52%	49%

Este oportun să evidențiem că cel mai pozitiv simbol somatic în toate limbile este *inimă* care apare cu media de 45% în limbile puse în discuție. Cele mai multe circumstanțe negative (49%) sunt utilizate cu *simbolul nas*, acesta fiind pozitiv doar în 11% din unitățile somatice. *Simbolul somatic ochi* este folosit în 64% din expresiile ambivalente sau neutre.

Așadar, *simbolul somatic* conceptual, sintagmatic și frazeologic îmbină experiența individual achiziționată cu metafora cultural-dominantă, parcurge procesul de lexicalizare și asimilează semnificația abstractizată a imaginarului sociocultural. Prin urmare, la nivel structural, semantic și funcțional, fenomenul de universalitate simbolică frazeologică este mai puțin evident față de alte tipuri de text, varietatea fiind individualizată în cadrul diversităților: lingvistice, cognitiviste, pragmasemantice, culturale, interculturale, disciplinare, interdisciplinare și istorice, ce creează, integrează, mențin sau elimină *simbolul somatic* în societatea contemporană.

Plurivalența este accentuată în simbologia somatică, echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice, care influențează abordarea cognitivist-pragmatică prin prisma varietății: codurilor culturale, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor și a educației. Așadar, un traducător calificat studiază inclusiv imaginarele socioculturale sursă și țintă, reflectate în expresii frazeologice, astfel efectuând decodarea și, respectiv, codarea informației în vederea

obținerii unui echivalent adecvat. „Strategia interpretului permite trecerea de la o simplă decodare, care oferă doar o interpretare parțială a expresiilor, la interpretarea lor completă” [7, p. 21]. Prin urmare, interpretul trebuie să cunoască o serie de coduri ce-i sunt utile în procesul de interpretare, traducere și relatare a textului sursă, în vederea unei decodări inteligibile și de bun augur.

Unitatea frazeologică poartă amprenta imaginarului sociocultural al oricărei culturi, este echivalată cu metafora conceptuală și reprezintă dificultate sporită în identificarea *simbolului somatic* și traducere, pentru că semnificația îmbinării frazeologice apropiază caracter unitar și, prin urmare, diferă de semnificația elementelor constitutive ale frazeologismului analizate individual. Astfel, nivelul sporit de dificultate în interpretarea interculturală ne-a motivat să efectuăm un studiu contrastiv-comparativ al impedimentelor de identificare, traducere și interpretare a *simbolului somatic* în circumstanțe frazeologice culturale și interculturale. *Simbolurile somatice* frazeologice reprezintă o dificultate complexă în interpretare, pentru faptul că acestea parcurg mai multe filtre de corespundere: 1. Caracterul unitar frazeologic; 2. Pluralitatea semnificativă culturală, 3. Semnificația frazeologică interculturală (diferită/universală); 4. Intensitatea emoțională interculturală (diferită/universală), 5. Verbul ce însoțește *simbolul somatic* în unitatea frazeologică (diferit/universal), 6. Prepoziția ce acompaniază *simbolul somatic* (diferită/universală).

Analiza contrastiv-comparativă a *simbolurilor somatice* integrate în unitățile frazeologice ale limbilor franceză, engleză, italiană și română a demonstrat că, în majoritatea cazurilor, acestea poartă pondere conotativă, asimilează semnificația frazeologismelor, apropiază caracter universalizat relativ, se conformează mai multor filtre de interpretare și adesea nu posedă un echivalent fidel la nivel intercultural, pentru că se adaptează imaginarelor socioculturale. Așadar, interpretările simbolice frazeologice înfruntă un nivel înalt de dificultate, datorită diversității imaginarelor socioculturale care prioritizează, abstractizează și pun în evidență anumite caracteristici, în mod deosebit. Prin urmare, orice *simbol somatic* din cadrul textual asimilează distincțiile semnificative culturale de referință. Diversitățile lingvostilistică, cognitivă, pragmasemantică și simbolică sunt exprimate cu ajutorul metaforelor conceptuale însoțite de variați intensificatori ce creează în definitiv arhetipul sau *simbolul somatic*.

CONCLUZII GENERALE ȘI RECOMANDĂRI

În urma studiului contrastiv-comparativ al aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română), ipoteza studiului științific a validat următoarele concluzii:

1. *Simbolul* filosofic este o noțiune subiectivă, multidimensională, bazată pe anumite convenții, care exprimă o idee abstractă cu ajutorul unui element concret prin prisma segmentelor cunoașterii; *simbolul* antropologic vizează interpretarea socială, culturală și interculturală; *simbolul* lingvistic asimilează aspecte semantico-funcționale diferențiate în funcție de circumstanțele asociative lingvistice (*simbol*-concept, *simbol*-sintagmă, *simbol*-unitate frazeologică, *simbol*-enunț, *simbol*-imagine, *simbol*-text, *simbol*-hipertext, *simbol*-intertext, *simbol*-paradigmă); *simbolului somatic* sociolingvistic variază din punct de vedere diacronic, diatopic, diastratic, diafazic, dimensional, secvențial, chinestezic și prozodic; *simbolul somatic* cognitivist-pragmatic evidențiază influența psiholingvistică a expresiei simbolice în vederea stabilirii contactului, interesului și a imaginației receptorului prin intermediul elementelor constitutive, în care metafora conceptuală reprezintă componenta de bază care favorizează decodificarea semnificației simbolice;

2. Atât *simbolul*, cât și *semnul* urmează principiile unei convenții. *Simbolul* se supune unui sistem convențional de suprafață, arbitrarul acestuia fiind vizibil în adâncime, *semnul*, care apare la suprafață drept unul arbitrar, activează într-un sistem convențional bine organizat. *Simbolul* este ierarhic superior semnului, pentru complexitatea și multidimensionalitatea sa semantico-funcțională.

3. *Simbolul somatic* reprezintă o noțiune multifuncțională, multiaspectuală, multivalentă și multidisciplinară, descifrată de receptor, în funcție de pluralitatea cognitivă, dimensională și culturală pe care o distinge și o deține. Echivocul este pregnant în simbologia somatică, acesta fiind identificat în circumstanțe culturale, interculturale, istorice, etice și disciplinare.

4. Studiind contrastiv-comparativ aspectele semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în culturile franceză, engleză, italiană și română, constatăm: 1) universalitatea simbolică somatică a limbilor europene datorată aspectelor distinctive înnăscute; 2) dinamicitatea limbilor prin influența și interdependența reciprocă, astfel creându-se intertextualitatea și interculturalitatea simbolică; 3) diversitatea simbolică conformată imaginarului sociocultural în lumina metaforei conceptuale individuale ce reflectă expresie, statut emoțional și intensitate diferențiate, raportate la categoriile sistemice ale *simbolului somatic*: a) simplu/complex, b) denotativ/conotativ, c) verbal/non-verbal, d) abstract/concret, e) pozitiv/negativ/neutru, f) individual/universal.

5. *Simbolul somatic* biblic asimilează specific universal sporit prin prisma elementelor specifice și referențiale, însă adesea fiecare cultură se conformează imaginarului sociocultural propriu prin modul de a reliefa anumite concretizări, abstractizări, intensificări de importanță majoră pentru societatea dată; *simbolul somatic* parimic, într-o mare proporție, la nivelul componentelor semantici și chiar lexicali, comportă un imaginar sociocultural similar, în unele cazuri, remarcăm totuși, diversitatea gândirii direcționate datorată: 1) imaginarului sociocultural diferențiat, 2) realității înconjurătoare diferite, 3) diversității expresiei codului simbolic, în care metafora conceptuală reprezintă elementul de bază, aceasta favorizând decodarea semnificației simbolice; *simbolul somatic* lingvostilistic este ierarhic superior figurilor stilistice, pentru calitatea de a substitui sau a coincide cu orice tip de trop micro- sau macrostructural; *simbolul somatic* sociolingvistic reprezintă o imagine complexă care întrunește în sine mai multe elemente somatice constitutive raportate la cadrul obiectual, segmentul conceptual-semantic, imaginea situațională, segmentul istoric și dimensiunea culturală a simbolului somatic.

6. În dimensiunea interculturală, studiul contrastiv-comparativ al limbilor europene (franceză, engleză, italiană și română) a demonstrat diversitate și similaritate socioculturală a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, atât la nivel de structură, cât și de semnificație; deosebirea structurală poate evidenția o similaritate semantică și echivalența literală poate denota o diversitate conceptuală. Expresia simbolică este evidențiată de metafora conceptuală ce favorizează decodificarea semnificației simbolice prin intermediul imaginarelor socioculturale.

7. *Simbolul somatic* frazeologic reprezintă o dificultate sporită în interpretare, pentru faptul că acesta parcurge mai multe filtre de corespundere. Complexa încărcătură contextual-stilistică a frazeologismelor necesită o vastă cunoaștere a culturilor în care sunt incluse: tezaurul parimic, mentalitatea, prioritățile sociale, codurile culturale, imaginarul social și diversitatea lingvostilistică. Coincidența expresiilor frazeologice pentru a exprima un anumit *simbol*, în diferite culturi, este relativă, datorită diversității imaginarelor socioculturale care atestă priorități diferite, respectiv, *simboluri* diverse și simbolizări variate. Imaginarul sociocultural al aceleiași limbi poate avea mai multe expresii frazeologice aproape similare, însă care însușesc interpretări diferite sau chiar contrastive.

8. Plurivalența este accentuată în simbologia somatică, echivocul poate apărea din cauza diversității sociolingvistice, care influențează abordarea cognitivist-pragmatică prin prisma varietății: codurilor culturale, generațiilor, categoriilor sociale, genurilor și a educației. Varietatea socioculturală se conformează ariei cultural-geografice și axei valorico-diacronice a limbilor, astfel, simbolizarea este efectuată nu doar prin intermediul apartenenței la un anumit

grup de limbi ci și prin conceptualizare cognitivist-pragmatică. Asemănarea structurală sau lexicală adesea poate fi distinctă prin diversitatea conceptuală a imaginarelor socioculturale.

9.În urma analizei contrastiv-comparative a 11 *simboluri somatice*, individualizate în 3406 de unități: conceptuale, sintagmatice și frazeologice, aparținătoare culturilor studiate, dintre care: 595 de unități lingvistice franceze, 600 de expresii engleze, 597 de unități lingvistice italiene și 1614 unități somatice românești, ajungem la concluzia că fiecare imaginar sociocultural asimilează distincții potrivit specificului cultural prezent. *Simbolul somatic* conceptual, sintagmatic și frazeologic îmbină experiența individual achiziționată cu metafora cultural-dominantă, parcurge procesul de lexicalizare și asimilează semnificația abstractizată a imaginarului sociocultural. Cel mai pozitiv *simbol somatic* în limbile studiate este *inimă* care apare cu media de 45%. Cele mai multe circumstanțe negative (49%) sunt utilizate cu *simbolul nas*, acesta fiind pozitiv doar în 11% din unitățile lingvistice somatice. *Simbolul somatic ochi* este folosit în 64% din expresiile ambivalente sau neutre.

10. Nu putem stabili o ierarhie riguroasă în definirea *simbolului somatic*, fiecare unitate conceptuală impunându-și o sferă de sens individual, care se subordonează anumitor convenții și rigori prestabilite de societate, însă putem aprecia, cu certitudine, caracterul dinamic și neprevăzut al *simbolului somatic* care poartă o valoare informativă complexă, fiind special prin faptul că este de natură polivalentă, ambiguă și schimbătoare. Contextul în care este utilizat acesta este decisiv și caracteristicile sale sunt dezvăluite prin factorii exteriori, care joacă rolul primordial în elucidarea semnificației *simbolului*, acesta fiind de natură evazivă, abstractă și multivalentă, fapt ce îi oferă unicitate și originalitate.

Pentru ulterioare subiecte de cercetare tangente cu multiaspectualitatea *simbolului somatic*, propunem: 1. Elaborarea unui dicționar intercultural al *simbolului frazeologic somatic*, care ar distinge clar similaritatea și diversitatea aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului* în cadrul imaginarului sociocultural; 2. Studiul aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul folcloric-poetic și în textul artistic; 3. Analiza aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic* în textul politic; 4. Examinarea aspectelor semantico-funcționale în cadrul textelor publicistice; 5. Investigarea *simbolului somatic* în jurisprudență.

BIBLIOGRAFIE

1. BARSALOU, L. Perceptual symbol system. In: *Behavioral and Brain Science*. Cambridge University Press: 1999, no. 22, p. 577-660.
2. CHANDLER, D. *Semiotics. The Basics*. New York: Routledge, 2007. 326 p. ISBN 10: 0-415-36376-4(hbk)
3. DeLoache, J.S. Becoming symbol-minded. In: *TRENDS in cognitive sciences*. Vol. 8, 2004, no. 2, p. 66-70.
4. ECO, U. *Sémiotique et philosophie du langage*. Paris: Puf Quadrige, 2001. 285 p
5. LAKOFF, G. *Women, Fire and Dangerous Things*. Chicago and London: The University of Chicago Press. 1987.
6. MONTREYNAUD, F. *Dictionnaire de proverbes et dictons*. Paris: Le Robert, 1997. 491 p.
7. REBOUL, A., MOESCHLER, J. *La pragmatique aujourd'hui. Une nouvelle science de la communication*. France: Edition du Seuil. 1998. 209 p. ISBN 2-02-030442-2.
8. *Semiotica gestuală* [citat: 18.08.2018]. Disponibil: <http://www.scritub.com/sociologie/psihologie/comunicare/SEMIOTICA-GESTUALA31477.php>
9. SOBRERO, A. A. *Introduzione all'italiano contemporaneo. Le strutture*. Roma: Editori Laterza. Manuali Laterza 42. Seconda Edizione. 1996. 484 p. ISBN 88-420-4309-5.
10. ȘANDROVSCHI, D. La dimension du geste dans le texte: aspects syntaxique, sémantique et pragmatique sémiotiques, p. 193-195, În: *Actele Coloniului științific internațional consacrat profesorului Grigore Cincilei cu prilejul aniversării a 80-ea de la naștere*. République de Moldova. Chișinău: CEP USM, 2008. 259 p.
11. TOURATIER, C. *La sémantique*. Paris: Armand Colin. 2000. 191 p. ISBN 2-200-25210-2
12. WERNER, H., KAPLAN, B. *Symbol Formation*. New York: Psychology Press, Taylor and Francis Group 2014. ISBN 0-89859-370-0
13. BANTEA, M. Funcții ale simbolului somatic la nivel sintagmatic în baza limbilor engleză, italiană, franceză, română. În: *Conferința științifică națională cu participare internațională din 8-9 noiembrie 2018. Integrare prin cercetare și inovare. Rezumate ale comunicărilor*. Chișinău: CEP USM, 2018. Universitatea de Stat din Moldova. p. 52-56. ISBN 978-9975-142-48-9.

14. BANTEA, M. Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul poetic european. În: *Materialele Colocviului Internațional organizat de Biblioteca Universității „Ștefan cel Mare” din Suceava „Patrimoniul Canonic-Suport al Vitalității și Diversității Culturale”*, Suceava: 4-6 aprilie, 2019. Publicat în EISH (CODFREURCOR), Nr.7, 2020, ISSN 1987-8753, p. 336-350.
15. BAHNARU, V. *Mutații de sens: cauze; modalități; efecte*. Chișinău: Știința, 1988. 256 p.
16. CORLĂTEANU, N., MELNICIUC, I. *Lexicologia*. Chișinău: Lumina 1992, 222 p.
17. COJANU, D. *Ipostaze ale simbolului în lumea tradițională/The symbol in the Traditional World*. Iași: Editura Lumen, 2009, [citat: 06.06.2017]. Disponibil: <https://books.google.md/books?id=IbKr03UG998C&pg=PT5&hl=>
18. COMES, E. *Principii de elaborare a unei gramatici de orientare semantică*, Constanța: Ovidius University Press. Ovidius University Annals of Philology. Volume XIII. 2002 p. 69-84.
19. CONDREA, I. *Sociolingvistica*. Chișinău: CEP USM, 2018. 208 p. ISBN 978-9975-71-994-0.
20. CONDREA, I. Structura primelor cărți religioase în limba română, tipărite în tipografia exarhicească din Chișinău. În: *Academos Revistă de știință, inovare, cultură și artă*, 1/2016. Filologie. p.142-146.
21. COȘERIU, E. *Lecții de lingvistică generală*, Editura ARC, Chișinău 2000, 302 p. ISBN 9975-61-146-X
22. ELIADE, M. *Sacrul și profanul*. București: Humanitas. 1995. 128 p. ISBN 973-28-0598-6.
23. FRÂNCU, C. *Curenți și tendințe în lingvistica secolului nostru*. Iași: Casa Editorială „Demiurg”. 1999. 155 p. ISBN: 973-98105-7-8
24. GHEORGHE, G. *Proverbe românești și proverbele lumii romanice, Studiu comparativ*. București: Editura Albatros, 1986. 423 p.
25. GRAUR, A., Wald, L. *Scurtă istorie a lingvisticii*. București: Editura științifică, 1965. 182 p.
26. GUȚU, I. *Dimensiuni novatoare ale cercetării cuvântului – simbol*. București: Editura Fundației România de mâine, 2015. 167 p. ISBN 978-973-163-922-2
27. JACOBI, J. *Complex, arhetip, simbol în psihologia lui C. G. Jung*. București: Editura Trei. 2018. 220 p. ISBN:978-606-40-0551-9.

28. MANCAȘ, M. *Limbaajul artistic românesc în secolul XX*. București: Editura științifică 1991, 318 p.
29. MAZNIC, S. Restricție și extensiune în evoluția semantică de la latină spre română. În: *Buletin de lingvistică*, 2010, nr.11. p. 101-104.
30. NEGREA, V. Discursul cognitiv al antropologiei lingvistice-sursă pentru potențarea cunoașterii. Târgu Mureș: *Studia Universitatis Petru Maior. Philologia*,19, 2015. p. 44-50. ISSN: 1582-9960.
31. PARPALĂ-AFANA, E. *Stilistica*. Craiova: Editura Unuversitaria, 2006. 315 p.
32. RAVASI, G., ROSSANO, P. *La grande bibbia del giubileo*. Milano: Edizione San Paolo, 1997. 1151 p.
33. VIANU, T. *Despre stil și arta literară*. București: Editura Tineretului, 1965. 108 p.
34. HORNBY, A. S. *Oxford Advanced Learner's Dictionary of Current English*. Seventh Edition. Oxford: University Press, 2010. 1715 p. ISBN-13: 978-0-19-4316583
35. *Encyclopedie Universalis* [citat: 21.03.2020]. Disponibil: <https://www.universalis.fr/encyclopedie/symbole/1-la-fonction-du-symbole/>
36. *Encyclopaedia Britannica* [citat: 21.03.2020]. Disponibil: <https://www.britannica.com/topic/religious-symbolism/Varieties-and-meanings-associated-with-the-term-symbol>
37. *Wikimedia France* [citat: 20.03.19]. Disponibil: <https://fr.wikipedia.org/wiki/Symbole>
38. *Biblia*. Chișinău: Complexul de Edituri al Bisericii Ortodoxe din Moldova, 2004. 1416 p.
39. *Bible* [citat: 27.06.2020]. Disponibil: <https://www.info-bible.org/bible/index.htm>

LISTA LUCRĂRILOR ȘTIINȚIFICE LA TEMA TEZEI DE DOCTORAT
SIMBOLUL SOMATIC: ASPECTE SEMANTICO-FUNCȚIONALE ȘI COMPARATE
(în baza corpusului limbilor: franceză, engleză, italiană și română)

1. Articole în reviste științifice

1.1. în reviste din bazele de date *Web of Science* și *SCOPUS*

1. BANTEA Magdalena. *Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul poetic european*. În: *Etudes Interdisciplinaires en Sciences humaines (EISH)*, nr. 7, 2020, p. 336-350. ISSN 197-8753. <https://ojs.iliauni.edu.ge/index.php/eish/article/view/493>

1.2 în reviste din alte baze de date acceptate de către ANACEC

2. BANTEA Magdalena. *Rolul simbolului somatic frazeologic în exprimarea emoției prin prisma semioticii gestuale*. În *Studia Universitatis Moldaviae*. 2019, nr.10(130) Seria „Științe Umanistice” p. 8-13 [online-2345-1009]. ISSN 1811-2668

https://ibn.idsi.md/sites/default/files/j_nr_file/Stiinte%20Umanistice_10_130_2019.pdf

3. BANTEA Magdalena. *Particularități semantico-funcționale ale simbolului somatic „inimă” în cultura frazeologică romano-germanică*. Chișinău: INTERTEXT, ULIM, 2020, nr. 3/4 (55/56), Anul 14, Categoria B+. p. 93-101. ISSN 1857-3711

https://www.academia.edu/63279838/INTERTEXT_Scientific_Journal_N3_4_2020

2. Articole în lucrările conferințelor și altor manifestări științifice

2.1. în lucrările manifestărilor științifice incluse în alte baze de date acceptate de către ANACEC

1. BANTEA Magdalena. *Dimensiuni istorice, culturologice și lingvistice ale simbolului. Aspecte semantico-funcționale*. În: *Norma Limbii literare între tradiție și inovație. Materialele Simpozionului științific cu participare internațională, 19 mai 2017*. Chișinău: CEP USM, 2017. p. 71-77. ISBN 978-9975-71-906-3

2. BANTEA Magdalena. *Aspecte stilistice ale funcționării simbolului somatic*. În: *Integrare prin cercetare și inovare. Conferința științifică națională cu participare internațională, 9-10 noiembrie 2017. Rezumate ale comunicărilor*. Chișinău: CEP USM 2017. p. 91-94. ISBN 978-9975-71-568-3 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/91-95_24.pdf

3. BANTEA Magdalena. *Aspecte lingvistice comparate ale simbolului somatic în textul folcloric (în baza corpusului francez-român)*. În: *Colocviul internațional de științe ale limbajului „Eugen Coșeriu” (CISL). Ediția a XIV-a*. Chișinău: CEP USM 2018. p. 251- 257. ISBN978-9975-142-05-2

4. BANTEA Magdalena. *Particularități ale simbolului somatic în culturologia romano-germanică*. În: *Limba română actuală: normă și diversitate stilistică*. Simpozion științific cu participare internațională. 11 mai 2018. Chișinău: CEP USM, 2018. p. 76-87. ISBN 978-9975-142-02-1 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/65-76_1.pdf
5. BANTEA Magdalena. *Funcții ale simbolului somatic la nivel sintagmatic în baza limbilor engleză, italiană, franceză, română*. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională 8-9 noiembrie 2018. Rezumate ale comunicărilor. Chișinău: CEP USM, 2018. p. 52-56. ISBN 978-9975-142-48-9
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/52-56_11.pdf
6. BANTEA Magdalena. *Aspecte semantico-funcționale ale simbolului somatic în textul biblic*. În: *Materialele simpozionului științific internațional Anatol Ciobanu – Omul Cetății Limba Română*. In memoriam: 85 de ani de la naștere. 17 mai 2019, Chișinău: CEP USM, 2019. p. 149-156. ISBN 978-9975-149-05-1 https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/149-156_1.pdf
7. BANTEA Magdalena. *Corelația simbolului somatic cu figurile de stil*. În: *Materialele simpozionului științific internațional „Profesorul și Savantul Irina Condrea – Prezență Remarcabilă în Mediul Academic și Cultural din Republica Moldova” 25 octombrie 2019*. Chișinău: CEP USM, 2019. p. 163-170. ISBN 978-9975-149-53-2
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/163-170_5.pdf
8. BANTEA Magdalena. *Emotions Reflected by the Somatic Symbols in Phraseological Units (based on the corpus of English, French, Italian and Romanian languages)*. În: *Integrare prin cercetare și inovare*. Conferința științifică națională cu participare internațională, 14-15 noiembrie 2019 (Rezumate ale comunicărilor). Chișinău: CEP USM, 2019. p. 202-206
https://ibn.idsi.md/sites/default/files/imag_file/202-206_3.pdf

ADNOTARE

Bantea Magdalena, *Simbolul somatic: aspecte semantico-funcționale și comparate (în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română)*, teză de doctor în filologie, specialitatea 621.06 Teoria textului, analiza discursului, stilistica, Universitatea de Stat din Moldova, Chișinău, 2023.

Structural teza constă din introducere, trei capitole, concluzii și recomandări, bibliografie (203 de titluri), 4 anexe, 98 de tabele și 134 de pagini de text de bază. Rezultatele obținute la tema tezei sunt reflectate în 11 lucrări științifice.

Cuvinte-cheie: *simbol*, *simbol somatic*, cadru componential, funcții, segment situațional, *simbol somatic* frazeologic, imaginar sociocultural, culturalitate, interculturalitate, universalitate, diversitate, multifuncționalitate.

Domeniu de cercetare. Analiza semantico-funcțională a *simbolului somatic*, în baza corpusului limbilor franceză, engleză, italiană și română, include un studiu complex în care interacționează cel puțin patru subdiviziuni ale cunoașterii: 1) cadrul structural al *simbolului somatic*; 2) dimensiunea funcțională a *simbolului somatic*; 3) segmentul situațional al elementelor constitutive; și 4) cadrul componential al *simbolului somatic*.

Scopul și obiectivele propuse rezidă în elucidarea specificului semantico-funcțional al *simbolurilor somatice*, din perspectivele contrastiv-comparativă și cognitivist-pragmatică, în contexte sintagmatic și paradigmatic în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea reliefării *simbolului somatic* prin prisma imaginarelor: sociocultural, sociolingvistic, etnolingvistic și intercultural.

Noutatea și originalitatea științifică a cercetării constă în abordarea *simbolului somatic* din perspectivă cognitivist-pragmatică în studiul contrastiv-comparativ. Fenomenul relevă numeroase posibilități de exteriorizare a semnificațiilor *simbolului somatic* în lumina aspectelor funcțional-pragmatice la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, din punctele de vedere semasiologic și onomasiologic, în baza corpusului limbilor engleză, franceză, italiană și română, în vederea stabilirii multifuncționalității *simbolului somatic* în cadrul interpretării semantico-funcționale culturale și pluriculturale. Acest lucru facilitează individualizarea similarităților și diferențelor cognitivist-pragmatice, sociolingvistice și etnolingvistice.

Problema științifică importantă soluționată în domeniul de investigație. Modelul interpretării constitutive a *simbolului somatic* în baza imaginarelor sociocultural, sociolingvistic și cognitivist-pragmatic reflectă aspectele semantico-funcționale ale acestuia, la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic, fapt ce permite aprecierea semnificațiilor și funcțiilor simbolice somatice în cadrul cultural și intercultural.

Semnificația teoretică și valoarea aplicativă a lucrării sunt determinate de abordările culturale și interculturale ale *simbolului somatic* la nivel conceptual, sintagmatic și paradigmatic. Aplicarea modelului metodologic-interpretativ de apreciere a aspectelor semantico-funcționale ale *simbolului somatic*, contribuie la identificarea și încadrarea conceptuală a acestuia pe axele cognitivist-pragmatică, sociolingvistică și etnolingvistică.

Implementarea rezultatelor științifice. Rezultatele cercetării prezintă importanță pentru cursurile universitare de simbologie, sociolingvistică, etnolingvistică și comunicare interculturală. Ele pot servi drept suport solid pentru noile cercetări axate pe tematica investigată.

ANNOTATION

Bantea Magdalena, **The Somatic Symbol: Semantic-functional and Compared Aspects (based on the corpus of French, English, Italian and Romanian languages)**, Thesis for the Doctor's Degree in Philology, speciality 621.06 Theory of the text, analysis of the discourse, stylistics, Moldova State University, Chişinău, 2023.

The thesis comprises an introduction, three chapters, conclusions and recommendations, a bibliography of 203 entries, 4 annexes and 98 tables. The basic text of the thesis covers 134 pages. The results of the present study were published in 11 research articles.

Key words: symbol, somatic symbol, componential framework, functions, situational segment, phraseological somatic symbol, sociocultural imagery, culturality, interculturality, universality, diversity, multifunctionality.

The domain of study The semantic-functional analysis of the somatic symbol, based on the corpus of French, English, Italian and Romanian languages, includes a complex study in which interact, at least, four subdivisions of knowledge: 1) the structural framework of the somatic symbol; 2) the functional dimension of the somatic symbol; 3) the situational information of the constituent elements; 4) the componential framework of the investigated notion.

The goal and objectives proposed reside in elucidation of the semantic-functional specificity of somatic symbols, from the contrastive-comparative and cognitivist-pragmatic perspectives, in syntagmatic and paradigmatic contexts, based on the corpus of English, French, Italian and Romanian languages, in order to highlight the concept of the somatic symbol through the sociocultural, sociolinguistic, ethnolinguistic and intercultural imagery.

The research novelty and originality consists in approaching the somatic symbol from the cognitivist-pragmatic perspective, in the contrastive-comparative study. The phenomenon highlights numerous possibilities of externalizing meanings of the somatic symbol through the prism of functional-pragmatic aspects at the conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels, from the semasiological and onomasiological points of view, based on the corpus of: English, French, Italian and Romanian languages, in order to establish the multifunctionality of the somatic symbol within the cultural and intercultural semantic-functional interpretation which facilitates the identification of the cognitivist-pragmatic, sociolinguistic and ethnolinguistic similarities and differences.

The important scientific problem solved in the investigated area. The model of the constitutive interpretation of the somatic symbol, based on the sociolinguistic, ethnolinguistic and cognitivist-pragmatic imageries, reflects the semantic-functional aspects of the somatic symbol, at a conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels, fact that allows appreciation of the symbolic meanings and functions within cultural and intercultural frameworks.

The theoretical and applicative values of the research are determined by the cultural and intercultural approaches of the somatic symbol at a conceptual, syntagmatic and paradigmatic levels. The application of the methodological-interpretive model, of the appreciation of semantic-functional aspects of the somatic symbol, contributes to its identification and conceptual framing on the cognitivist-pragmatic, sociocultural and ethnolinguistic axes.

The implementation of scientific results. The results of the research are significant for university courses in: symbology, sociolinguistics, ethnolinguistics and intercultural communication. They can serve as a solid support for new research focused on the subject under investigation.

АДНОТАЦИЯ

Бантя Магдалина, **Соматический символ: семантико-функциональные и сравненные аспекты (на основе корпуса французского, английского, итальянского и румынского языков)**, диссертация на соискание учёной степени доктора филологических наук по специальности 621.06 Теория текста, анализ речи, стилистика, Государственный Университет Молдовы, Кишинёв, 2023.

Объём и структура диссертации: введение, три главы, вывод и рекомендации, библиография включающая 203 наименований, 4 приложения, 98 таблиц, 134 страниц основного текста. Основное содержание диссертации было опубликовано в 11 научных работах.

Ключевые слова: символ, соматический символ, семантическая структура, функции, ситуационный сегмент, фразеологический соматический символ, социокультурная образность, культурность, межкультурность, универсальность, диверсификация, многофункциональность.

Область исследования. Семантико-функциональный анализ соматического символа на основе корпуса французского, английского, итальянского и румынского языков, включает комплексное исследование, в котором взаимодействуют как минимум четыре подразделения знаний: 1) структурные рамки соматического символа; 2) функциональное измерение соматического символа; 3) ситуационный сегмент составных элементов; 4) компонентная структура соматического символа.

Цель исследования заключается в выяснении семантико-функциональной специфики соматических символов с контрастно-сравнительной и когнитивно-прагматической точек зрения, в синтагматических и парадигматических контекстах, основанных на корпусе английского, французского, итальянского и румынского языков, чтобы подчеркнуть концепцию соматического символа через социокультурную, социолингвистическую, этнолингвистическую и межкультурную образности.

Научная новизна и оригинальность исследования заключается в подходе к соматическому символу с когнитивно-прагматической точки зрения в контрастно-сравнительном изыскании. Феномен подчеркивает многочисленные возможности экстернализации значений соматического символа через призму функционально-прагматических аспектов на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях, на основе корпуса английского, французского, итальянского и румынского языков, чтобы установить многофункциональность соматического символа в рамках культурной и многокультурной семантико-функциональной интерпретации, которая облегчает выявление когнитивно-прагматических, социолингвистических и этнолингвистических сходств и различий.

Важная научная проблема, которая была решена в соответствующей области. Модель конститутивной интерпретации соматического символа, основанная на социолингвистических, этнолингвистических и когнитивно-прагматических образностях, отражает семантико-функциональные аспекты соматического символа на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях. Этот факт позволяет оценить символические значения и функции в культурных и мультикультурных рамках.

Теоретическая значимость и практическая применимость исследования определяются культурным и межкультурным подходами соматического символа на концептуальном, синтагматическом и парадигматическом уровнях. Применение методологико-интерпретативной оценки семантико-функциональных аспектов соматического символа способствует его идентификации и концептуальному оформлению на когнитивистско-прагматическом, социокультурном и этнолингвистическом направлениях.

Внедрение научных результатов. Результаты исследования представляют интерес для университетских курсов по: символической, социолингвистике, этнолингвистике и межкультурной коммуникации. Они могут стать надёжной опорой для новых исследований, направленных на изучаемую тему.

BANTEA Magdalena

SIMBOLUL SOMATIC: ASPECTE SEMANTICO-FUNCȚIONALE ȘI COMPARATE

(în baza corpusului limbilor: franceză, engleză, italiană și română)

621.06 – Teoria textului, analiza discursului, stilistica

Rezumatul tezei de doctorat în filologie

Aprobat spre tipar:

Hârtie ofset.

Coli de tipar:

Formatul hârtiei: 60x84 1/16

Tipar ofset Tiraj:

Comanda nr.

Rezumatul a fost tipărit la